

Húsvéthétfő

II.

A bölcselkedésnek és a csöndes meditációnak is vége szakadt azonban a következő percekben. Nem Böbe avatkozott be, ő egyre hervadtabban hevert a festő mellett, simogatta a fiú szakállát, s dünnögött hozzá. Maja állt most föl, a párdüctermétű lány, aki eddig úgy hallgatott, mint valami idegen, aki nem érti a többiek szavát. Ebből a merev szoborállapotból éledt most meg, hozzá még elég látványosan és hangosan, ahogy föltámadni általában szokás.

Feri a csörrenésre figyelt föl, Takács azonban már előbb megállította gesztikuláló kezét a levegőben, mert látta, hogy Maja meglendíti a poharát. Az üveg röptét már Feri is láthatta. Célba talált, kitorste a könyvszekrény üvegét, s megállt a vastag sakkönyvek sorfala előtt, mint egy részeg tábornok.

Senki nem mozdult, nem szólt. Maja mégis védekező állásba lépett. Ökle kékült, lába remegett. Szemén most látszott, hogy a maga csendességében bizonyára gyakran üritette a poharat.

— Senki ne merjen közeledni! — vicsorította undorítóan. — Megölöm, aki egyet lép. Értitek? Kis senkik! Nullák! Légyszarok a villanykörtén! Mit képzelték? Kellenék, mi? Jó lennék, mi? Belőlem pedig nem zabáltok, vegyétek tudomásul, hitvány kis senkik!

Fejét hátravágta, de nem kellő erővel. Haja nem lendült a nyakába, hanem szétterült az arcán, egészen beborította. És ott, a rengő haj alatt idétlenül és szánnivalóan röhögni kezdett. Zihált, hörgött szaggatottan. Ám, amilyen gyorsan lerázta a vérszomjas amazon maszkját, ugyanilyen gyors váltással csapott át ijesztő nevetése fuldokló, vonító sírásba.

— Laci . . . , Lacikám! Ments meg engem, Laci . . .

Arcát már csak egy pillanatra láthatták, amikor a fiú némán bölintve elvezette előttük. Fölbomlott, gyúrt arc nézett rájuk. Festéktől maszatos, bánnatos bohócarc.

— Most már semmi baj — nyugtatta Ferit a festő. — Ilyenkor már nem csap újabb patáliát. Néha hosszabban dühöng, de most nyilván többet ivott. Sírás után már semmi baj. Laci lefekteti, aztán már alszik reggelig. Holnap tizkor újra fennkölt lesz, sőt királynői.

— Mi az oka? — kérdezte a hirtelen csöndben Feri.

— Hahaha! — kacagott most föl Böbe. — Mi az oka? Uramisten, ilyen hülye kérdést! Na, ne ijedj meg, én nem csinálok kabarét, akármennyit iszom. Eldőlök, mint a zsák, és alszom. Na, mit gondolsz, mi az oka? De nehéz kitalálni! Hát a konyak. Mert ő csak azt iszik. De sokat. Én whiskyt. Szintén sokat, de jobban bírom. Jó, az oknak is van oka. Hát azt meg a fene tudja. Csak sejti az ember. Én megmondtam rég: egy nő ne tanuljon, ne legyen „entellektüel”. Mert az már akkor se tisztességes családanya, se jó kurva nem tud lenni.

— Különös nézet.

— Nem nézet ez, hapikám, hanem tapasztalat. Vagy mit gondolsz, én talán boldog vagyok, hogy itt fetrengek az öcséd drága szőnyegén, veledem a piát, megjátsszom az unatkozó úrinőt? Maja meg a kiégett hollywoodi sztárt? Azt hiszed, mi ettől boldogok vagyunk? Egy frászt! Csak az isten tudja, hány rétegét vettük már magunkra a cinizmusnak, nagyképűségnek, rohadtságnak, nehogy valaki észrevegye: akkor lennénk boldogok, ha az általunk annyira lenézett libák helyén ülnénk egy vacak szoba-konyhában, s néznénk a tévét. Mellettünk egy rendes hapsi, aki az Urunk, a kiságyban egy pihegő kölyök, aki a Gyerekünk... Érted már, te ló?

— Értem...

— Érted te a fenét! Nem is értheted. De nem baj. Hagyom az egészet, mert a végén én bögöm tele a szobát, azt pedig nagyon röstellném. Stefán, kísérsz haza!

— Természetesen, Böbém!

— Természetesen! Mi vagy te? Fregatthadnagy, vagy himringyó? Mondjad inkább úgy, ahogy érzed: gyereünk, öreglány, hiszen ez is benne van az apanázsban. Mert tudjátok meg, hogy rendszeresen pénzelem. Ezeket adok neki vászonra, konyakra és más nőkre! Röhej az élet, hapsikám! Na, gyereünk, apacslegény, te szőrös hernyó!

— Megbocsáss... — nyújtott kezet Takács —, nekem is mennem kell. Ha Laci visszajön, mondd, hogy köszönöm az estét. És téged. Ez az egész... nekem is szokatlan, azt hiszem, rendhagyó eset. Talán Majának valami családi dolog... vagy nem is tudom. Hát... nagyon örültem, szervusz!

— Ne haragudj, vén Börcsök — szólt vissza az ajtóból Böbe. — Talán ma én is többet ittam egy kicsit. De az is jó... Na, szia!

Elmentek mind. Feri nem állhatta a rengeteg szétszóródott üveget. Mindenütt ropogott a cipője alatt. Nekihajolt, hogy összeszedje.

— Megörültél? — ijesztett rá Laci. — Hagyd a fenébe. Majd elintézi az öreglány holnap. Kapja a pénzt olyan napokra is, amikor haza se jövök.

— De mit szól?

— Kit érdekel? Különben talált itt már különbet is!

Feri egy hamutartóba szórta azt a néhány cserepet, amit eddig a márkába gyűjtött. Most látta csak, milyen közel esik a szekrényhez az ablak.

— Még jó, hogy nem ide dobta.

— Azt nem szabad neki. Azért egyszer megvertem, mint szódás a lovát. Hullarészegen is eszébe jut. Megjegyzem, ezt is régen csinálta már. Földhöz igen. Oda majd' minden alkalommal odacsap egy poharat. Ezt régen csinálta. Nem figyeltem rá eléggé. Többet ivott.

— És mi ez nála?

— Nézd, túlságosan ismerős ügy. Ha érdekel, hát röviden: professzorlány, akinek túl simán ment minden. Magánórák, nagy nyaralások. Kocsi a segge alá, amikor ülni tudott. Udvarlók már tizenhat-tizenhét éves korában. Aztán... de ez is olyan törvényszerű: disszidált egy nagy hajú senki sráccal. Hazahozták persze. A küretet már itthon csinálták, a papa klinikáján. Folytatta a tanulmányokat, mintha mi sem történt volna. Megnézheted az indexét: még csak évet sem vettett. Mi lehet ebben érthetetlen? Idekerült valamennyi vándorlás után. Azonnal engem szúrt ki. Másnap már itt aludt, s azóta mindig itt akar. Majdnem hűséges hozzám. Néha persze nem elég neki ez az egész. Fölugrik Pestre, de olyankor egy hétig ottmarad. Bedobja magát mindenbe, aztán rohan hozzám, hogy mentsem meg. Pár napig persze nem tudok rá-nézni se...

— És máskor tudsz? Már ne haragudj, de én, mint vaskalapos monogám és ártatlan kiscserkész, ahogyan Böbe nevezett, ezt valahogy nem tudom elképzelni. Valahogy, az isten tudja...

— Értem én, bratyó! Te egy őstulok vagy. Nem hat évvel vagy idősebb nálam, hanem hatvannal. Mert miért állsz te ily elhűlve az én „bűnöm”, az

én lelkem hullája fölött? Azért, mert ti — vaskalapos monogámok — valójában egynejtű török basák vagytok. Asszony, borotva — csak az enyém. Jó atyátok, Gárdonyi mondta talán. Mert a másik ember, ha nő, nektek éppoly magántulajdonú tárgy, mint a borotva, netán az esernyő.

— Talán. De az esernyő ez esetben ember, s az ő teljes egytetésével birtokoljuk.

— És akkor ti is tárgyakká lesztek az ő számára?

— Örömmel.

— Ez így marhaság. A személyiségéről mondjon le mindkettő?

— Nem biztos. De ezt a kockázatot is megéri, mert az értelmes élet, hogy ilyet már ne is mondjak: boldogság...

— Ugyan! Prédikáció következik? Mert akkor átöltözöm.

— Ne siesd el. Na várj csak. Mit gondolsz például, hogy Maja mikor lenne boldog?

— Könnyű kitalálni: ha feleségül venném.

— És?

— Nem vagyok bolond. Te is láttad: Maja nem Éva. Soha nem is lehetne az. Végképp romlott. De ha mondjuk „megmenteném”: átverne, megcsalna feleségként is.

— Természetesen. Hát csak nem adná föl a személyiségét!

— Ugyan, bratyó, hagyjuk már ezt a hülyeséget. Minden elmélet sántít, ha kiviszed a gyakorlatba. Legjobb, ha nem gyártunk ilyesmire elméletet. Én nem tudok a házi áldás szellemében élni. Magam szabom magamnak a törvényt. Attól vagyok ember. Te más vagy. Emlékszem, az ágyad fölött hónapokig kint volt nagydiák korodban a Szózat néhány sora. „A nagyvilágon e kívül...” meg: „Itt élned, halnod kell...” Jó, tudom, ma te is röhögsz rajta, gyerekes dolog volt. De az egész valahogy jellemző rád. Elfogadod a törvényt, a szokásokat, talán nem is gondolkodsz rajta, jó-e neked. Azt hiszem, azért, mert te jobban paraszt maradtál, mint én.

— Biztosan, de ez nem föltétlen baj. Ne is röpködjünk filozófiai magasságokban. Nézzük most csak ezt az apró törvényt. Mondjuk a Szózatban levőt, de egészen egyszerűsítve: nem tartod semmire?

— Nem.

— Ez azt jelenti, hogy esetleg... kimennél?

— Ha úgy alakulna, miért ne? Akin két ilyen átok ül, mint a főnököm és Maja.

— Itthagyhatsz őket. Ötven ilyen kórház van még.

— De azokban is van Balogh főorvos, Maja pedig utánam jönne.

— Ugyan, ne marhászkodj.

— Nem marhászkodok. Tudom.

— De nem erről van szó. Azt mondd meg, hogyan tudnál elszámolni magaddal, ha mondjuk kimennél? Ez az egész neked semmit nem jelent? Hogy is mondjam? Az ország, amelyhez tartozol. Hogy patetikusan s néked nyilván idegesítőbben mondjam: a haza. Na, ne ijedj meg, nem akarom elmondani Selmeczi tanító úr régi, március tizenötödikei beszédét. Nem is arról a megfoghatatlan értelmű hazáról beszélek, hanem a népről, családról, arról a néhány ezer emberről, akit ismersz, aki ismer. De a legközelebbiekről is. Apámékról mondjuk...

— Akik verejtékes munkával segítettek engem, hogy elindulhassak a tudás várához...

— Nana, ez már túlmegy korszerű és megengedhető cinizmusod határán. De ha akarod, beszélhetünk erről is. Gondold csak el, mi van veled, ha verejtékes munkájuk gyümölcsét nem beléd investálják, hanem házat vesznek a nagyutcán, téged pedig dolgozni zavarnak, hogy keresd a pénzt, kell a törlesztésre. Képzeld el a saját sorsodat, ha ott maradtál volna a „piszkos, gatyás, bamba társak” között...

— Ugyan már: ha! Ilyen nincs. De ha akarod, legyen: Adyra én is emlékszem, még ma is olvasom néha. Pedig tudod, én köpök minden ilyen marhaságra, hogy irodalom, meg efféle. De az a pali tudott. Az utolsó nagy dobása volt ennek a népnak. Na, mindegy. De emlékezz csak, ugyanebben a versben azt is ott talárod, hogy „Minden más táján a világnak Szent dalnok lett volna belőle...” Itt pedig: „...ha virág nőtt a szivében, a csorda-népek lelegelték.” Jól idéztem?

— Igen.

— Na, látod! Mi van tehát, ha nem ide születek? Na?

— Cáfolhatnálak Adyval, de ne tartsunk előadói estet. Maradjunk tanácsod szerint a tényeknél. Ide születél, ez a tény. És csak ehhez képest lehet arról beszélni, mi lehettél s mi lehettél volna. Oda születél közénk negyvenégyben, amikor apám ismét beöltözött már, hogy a saját rabszolgaságát élete árán is megvédje. Nem sorolom, te is tudod: bizony szükség volt a verejtékes munkára, hogy valami legyél. Rajtuk múlt, csak rajtuk. Legalább annyit megérdemelnének, hogy a névnapjukra egy lapot küldj, mondjuk...

— Haggy már ezekkel a marhaságokkal! Az ilyesmit én mindig elfelejtem. Inkább viszek az öregnek egy hónap múlva két üveg pálinkát. A Ferencnapot meg például soha nem is tudom, mikorra esik. De ha te is ambicionárod, mert töltd a talicskában, hát följegyzem, és legközelebb...

— Ne idélenkedj! Nekem soha nem hiányzott. És különben sem a bugyuta formákat védem. De ha ezek a formák valakinek többet jelentenek. Majdnem mindent jelentenek. Gondolj már bele, bár neked nehezebb, te valóban nem maradtál paraszt, még csak falusi sem. Te vagy az első, aki nem egyszerűen elment tanulni, hanem „kiemelkedett” közülünk.

— Ugyan ne hülyéskedj! Te irod a tanulmányokat, lassan híres ember leszel.

— Az nem attól függ. De mondom tovább: nekik ott egy lap nem két forintot ér. Sokkal többet. Nem adnák semmi pénzért, hogy a fél utca tudja, Börcsöké lapot kaptak az orvos fiuktól. Lám, nem feledkezett meg az apjáról!

— És akkor mi van?

— Neked semmi. De nekik három jó napjuk van. S az fontos, hogy legyen. Három rohadt évért kárpótolhatja őket. Sose felejttem el, milyen boldog volt anyám, amikor doktorrá avattak. Pedig nem látott, jó hátul álltunk. De csak törölgette a szemét, szipogott, sóhajtozott a boldogságtól. Tudod, mit jelentett az neki? Dehogy tudod. Hiszen, ha tudnád!

— Jaj, az avatás! Hát akkor se voltam elég jó fiú. Csak később mesélte el, hogy Szalai Tibi a ceremónia végén előrevezette az anyját, s bemutatta a rektornak, aki gratulált neki, hogy ilyen rendes, okos fiút nevelt fejkendőss asszony létére. Én is kivezethettem volna, engem éppúgy nem ismert a rektor, mint Szalait. De én az illet nem tudnám megcsinálni. Pedig értem: „jólesett volna”, ez is „kárpótlás” lett volna. De hát ez hülyeség, bratyó! Bugrisság. Mit ér az ilyen színjáték?

— A kivülállóknak semmit. De nekünk tudnunk kell, mert mi nem csak a fejkendőss asszonyt látjuk, s a csizmás parasztot, hanem az anyánkat, apánkat. Láttuk őket rongyokban a poros földeken, sőt úgy láttuk többet. A szenvedéseik és nem örömeik növesztettek bennünket...

— Hagyd már azt a szenvedést! Ettől tudok a falra mászni! Anyámtól is ezt hallottam mindig. Örökké ezt fújta. Hogy mennyit szenvedett ő, merthogy öt-hat éves korában már mennie kellett a tarlóra a libákkal. Meztláb, mert rossz cipő, az ugye öne egy olyan tanyában, ahol hat gyerek nőtt egyszerre. De nem elég, hogy anyám ilyen zolai naturalizmussal festi a gyerekkorát, most már te is jössz nekem a sirámokkal, mint aki többet szenvedett, mint három lelengyerek együttvéve. Arról van szó, hogy fölkapok a múltból egy elevebben élő mozaikot, és azt ránagyítjátok az egész életre.

— Hidd el, nem így van. Éppen fordítva: a szomorúbb képek inkább kopnak, s erősödnek föléjük az idillikusabb emlékek. De hiába. Végképp nem tudják elföldni amazokat, mert évek szenvedéseit nem törölheti ki belőlünk néhány boldog nap.

— Szenvedés! Úgy cipelitek ezt a szót, mintha az örökélet záloga lenne. Mutogatjátok, akár valami érdemrendet. Hát azt hiszitek, érdekel valakit? Én is csak illendőségből hallgatok, amikor rákezditek. Biz' isten, tényleg nem tudom, mire jó ez?

— Nem jó, dehogyan jó.

— Akkor rosszul kérdeztem. Azt nem értem, miért rángatjátok elő mindig, ha kell, ha nem? Miért tartjátok fontosnak dicsekedni a szenvedéssel? Volt, elmúlt, kész. Örüljetez neki. De nem: ti belemásztok a sebekbe, szaggatjátok, mint az őrült. Fájjon még egy kicsit! Fájjon jobban! Ez megint olyan — ne haragudj meg érte —, olyan parasztdolog. Szenvedni, sírni, nehogy valaki megirigyeljen a boldogságért. Ez egy hülye dolog. Emlékezz csak: elpatkol valaki, körülálljátok a koporsót ordítva, jajveszékelve. Nagyobb zajt csaptok, mint a lakodalomban. Spanoljátok magatokat: sírj csak, bőgj, fájjon jobban! Lássa mindenki, mennyire szenvedtek! Hát én ebből nem kérek. Valahogy én egyáltalán nem igénylem a szenvedést. De semmi filozófiai magyarázatát sem találok, hogy bármilyen okból szükségem lenne rá. Nem hiába dumálták nektek évszázadokon át a trottyos, vén papok: arcod verejtékével eszed a kenyeret, ez a föld csak szenvedést adhat, mert tudd meg, porszem, hogy a siralom völgyében találtad magad... A tudat mélyén még mindig ott él a дума lényege, ma sem mertek kételkedni az igazságában. Talán még te sem, pedig te már fölemelted a fejed, rálátásod lenne, tudhatnád, hogy a király meztelen. Hát én ezeket kiradíroztam magamból, ahogy sok minden mást is. Nem érek rá, de nem is akarok ilyesmin tipródni. Figyeljek néha, milyen büszkén vallod be, hogy tudsz kaszálni, lovat befogni, mert parasztként voltunk. Tudd meg, hogy én éppen fordítva csinálom: letagadom, ahol lehet. Elég volt az egyetemen hurcolni nagy fene „előjogaimat”. Mert az elején még ott állt a lapunkon. A legzseniálisabb találmány, hogy azokat a nagy M és P betűket levakartatták. Tudod, kinek lett jó? Nekünk. Mert valójában Értelmiségiék és Egyébék előnye szűnt meg. Némely prof ugyanis alig titkolt igyekezettel támogatta őket, s rugdosott ki bennünket, ha tehetett. Gondolta, mi az uralkodó osztályok gyerekei vagyunk, az éppen elég dicsőségnek, ne akarjunk még aranygyűrűt is. Tudod, hogyan nézett énrám az első főnököm, amikor megtudta, hogy nem orvoscsalád gyermeke vagyok? Azt se csodáltam volna, ha akkor lezavar az udvarra, keressem meg a kertészt, kérjek tőle egy gereblyét, mátlól kezdve ott segédkezzek.

— Sokszor néztek így énrám is, Laci.

— Igen, csak hogy te ettől büszke leszel...

— Ne nézz hülyének!

— Jó, nem leszel büszke, de a pillanatnyi röstelkedés után erőt ad. Csakazértis! Meg majd én megmutatom! Jó lehet neked. Lehet, erősebb is vagy, mint én, más környezetben élsz, tekintélyesebb vagy a magad körében. De én ezek között ezt nem tudom csinálni. Mert ezek között nem lehet. Csiszolódní kell inkább, mint a kavics, akkor jobban megférünk a mederben, nem törjük egymás oldalát.

— Erről van szó! Én is ezt akarom. Hát azt hiszed, én annyira őrült vagyok, hogy kaszaélre akarom hányatni mindazokat, akik nem a két kezük munkájával keresik a kenyerüket? Hiszen akkor magam fölött is ítélnék. A kavicsok: rendben. Úgy igaz. Csiszolódjunk, igazodjunk, hogy látni se lehessen már, melyik milyen kőzetből való. Nem jól ismersz, ha arra gondoltál, hogy én meg akarok maradni valami torz, érdes őskövületnek. S téged se arlak rávenni, hogy netán külsőségekkel demonstráld hovatartozásodat: káromkodj a kórház folyosóján, mint apánk az ökrökre, s köpködj a pipa mellől,

mert az úgy igazán népies. Azt szeretném megértetni, hogy a múltat, a földet, amelyből kinőttél, nem utasíthatod úgy a hátad mögé, mintha soha semmi közöd nem lett volna hozzá. Hidd el, erőt ad, ha vállalod, gyöngít, ha megtagadod. Magamról tudom. Valóságos pszichológiai gyógymodot dolgoztam ki például: amikor belesavanyodik hosszú hetek nyomorító robotjába, hazaugrunk hét végén. Testileg-lelkileg fölfrissülve jövök vissza mindig. Megrohan a sok ezer emlék, amit távolból soha nem lehet úgy földézni, azok újakat, majd még újabbakat ébresztenek, s ekkor következik a csoda: folyamatként látom az életet. Ne röhögi, mert komolyan így van. Látom a saját kis percéletemet, de eléje látom apámét, öregapámét, s hozzá olykor ide a másik végére a fiamét, unokámét is. Akkor érzem igazán: nem csak kell, érdemes is. A folytatás felelőssége mindennél nagyobb. Érted? Közhely, de igaz: az ember egyedül hangya, másokkal együtt isten. S ez nem csak a pillanatnyilag együttélőkre értendő. Úgy teljes ennek az igazsága, ha belegondolsz, beleszámítasz több nemzedéket, sok nemzedéket, minden nemzedéket. Az emberiség így egész.

— Értelek én, de hiába erőlködsz, én úgysem tudok a te fejeddel gondolkodni. Folytatás, mondod. Nemzedékek. Értem. De nem veszed számításba, micsoda különbségek vannak a nemzedékek között. Akár közöttünk is már. Sokszor elgondolom, nekem is előbb vagy később kellett volna születnem. Mindkét eset jobb. Mert itt vagy te: bármennyit rikódsz itt nekem, valójában egy szerencsés fickó vagy. Mindenben. Csak egy valamit: emlékszem, amikor Évának udvaroltál, s nyáron oda írta a levelet anyámékhoz, otthon voltál egy hétig. Egy hétig, s ez idő alatt három levél jött és ment. Én már ezen fönnakadok, pedig ez még semmi. Elárultad nekem akkor, hogy minden este pontban tíz óraker egymásra gondoltok, így egyeztetek meg. Tíz előtt néhány perccel mindig kimentél az udvarra a csillagok alá. Én röhögtem bent. S látod: most nem röhögök. Marhára irigyellek most azokért az estékért. Én soha nem hülyültem még bele senkibe, pedig több nőm volt, mint ahánnyal te egész életedben táncoltál. Nekem mindig a szakítások, a lelépések okozták a gondot. Az istenemet: rutinból tán már azt is faképnél hagyom majd, akibe netán beleszeretek. Nem értem, mitől van ez. Mondom: vagy előbb, vagy később kellett volna születnem.

— Hülyeség! Valamikor én is gondolkodtam ilyesmin, de hát ez gyerekes dolog. A korosztálynak vannak közös jegyei. De nem ezek a meghatározók. Ne hidd, s ne légy fatalista. Ne hagyd magad vitetni az árral. Gondolkodó ember vagy, gondolkodj! Szerelmi ügyekben pedig ne sajnáldas magad. Én csak kettőt láttam itt ma a hölgy ismerősökből. Ha a többi is ilyen, hát egészen elviselhető a nyomorod.

— Na, most meg te hülyülsz. Feküdjünk le, s aludjunk, mert a végén én mondom neked a szocialista prédikációt, s te kötözöd föl az én cinikus álarcomat.

∴

Csöngettek. Két rövidet, ahogyan Éva barátnője szokta. Zsolti fut, és nyitja is azonnal az ajtót. Mire az anyja kiér, majdnem vissza is csukja. Zavar-tan pillogó locsolkodó gyerek áll a küszöbön. Éva meglátja a keskeny nyíláson.

— Zsolti, hagyd! — szól ki a fiára. — Engedd be ezt a fiút! Hát nem ismered meg? Vigh Csaba. Anyuhoz járt óvodába. Játszottatok is együtt valamikor. Gyere, Csabi, gyere. Locsold meg a nagylányunkat. Mert van ám Zsoltinak kistestvére, Krisztinek hívják. Jé, milyen nagy legény vagy már! Hányadikba is jársz?

— Másodikba, mert én októberben születtem, és nem mehettem a Tündivel.

— Ő az unokatestvéred, ugye?

— Igen, a Bakai Tünde.

— Emlékszem rá.

— Én is ismerem — szól közbe Zsolti. — Napköziben a mi csoportunkkal ebédel.

— Én is szoktam ott, csak te nem ismersz meg sose — mondja a vendég fiú.

— Jaj, de alapos kis kölyök — sűgja bent a mama Ferinek. — Hogy talált ez ide? Tudta a címeket?

— Biztosan meglátta lent a táblát, gondolta, meglocsolja Éva óvó nénit. Szeretik a kicsik.

Csaba időközben végzett odaát, jön biztatás nélkül ebbe a szobába. Megáll a mama előtt peckesen, bátran elkiáltja a locsolóverset, aztán fölgebeszkedik, s szórja, szórja a szagos vizet a selyemkendőre, a mama már a fejbőrén érzi.

— Jó lesz már, hallod, elég már! Hát, te igazán talpraesett legény vagy, ócskös. Na, várj csak, mindjárt keres neked a néni valamit. Aztán tudod-e, ki ez a néni?

— Hát, biztos a Zsolti nagymamája, mert olyan öreg...

Csattanva, nyerítve kacag föl a mama:

— Nahát! Csuda kis pofa. Látjátok: ez az igazi gyerek. Ilyenkor még őszinték. Jaj, de alapos! De jól eltaláltad, én tényleg a Zsolti nagymamája vagyok. Na, mindjárt meglesz már, amit keresek, de addig megmondhatnád, hogy hívnak?

— Engem Vigh Csabának.

— Úgyes vagy, Csaba. Na, itt van, nézd!

Feriék kissé feszengve nézik a pénz előkeresését, a hosszú babrálást, de ők ketten, a mama és a vendég fiú minden zavar nélkül bonyolítják az üzletet. Csaba megnézi a kerek pénzt. Felderül az arca, amint megállapítja, hogy tízes. Beejti a zsebébe, csak aztán köszönni meg. Éva nem bänná már, ha indulna, de a mama újabb kérdést tesz föl a gyerekek!

— Aztán kerestél-e már sokat?

— Hát, amikor idejöttem, akkor volt száznegyven, mert keresztanyám százast adott. Akkor itt Éva óvó nénitől bejött tíz, a nénitől is tíz, így már százhatvanam van.

— Ez igen! Na, ez aztán az életrevaló gyerek. Látod, Zsoltikám, ha te is járnál, mennyit kereshetnél! Mert neki csak az a százalasa van, amit a mamától kapott.

— Az is jó, ha nem jár — mondja a gyerek. Közben farol a heverő felé. Éva már attól fél, hogy leül, akkor pedig a mama úgy megfaggatja, hogy ebédig el nem mehet. Csaba azonban csak zavarában ténfergett arra, mert most megáll, hangosan köszön, hirtelen megfordul, s gyors léptekkel indul kifelé.

Ebédig mégis Csabával telik az idő, mert a mama újra és újra föl kacag, ahogy meséli, milyen alaposan befelelt neki az a betyár kis kölyök. Mert annak aztán van beszélőkéje, nem úgy, mint Zsoltinak, akiből úgy kell kihúzni a szót. Nem is tudja, kire ütött ez a gyerek. Egész biztos a Börscsök dédapjára, aki juhász volt kint a pusztán, s igen kevés szóval élt. Sátoros ünnepen ment haza a faluba, de akkor se szólt egy nap háromnál többször. Estefelé elkezdett készülődni. Ha kérdezte szüle, hogy ezt vagy azt pakoljon-e a tarisznyába, csak bólintott. Amikor aztán minden együtt volt, megállt a küszöbön, s annyit mondott: indulok. Avval el is ment.

Éva várja a mondat végét, hogy mehessen a konyhába.

— Gondoltam, fölteszek egy kis levest. Másodiknak ott a tojás meg a sonka. Mamának jó lesz így?

— Nagyonis, kislányom. Otthon is pont így ebédelnék. Mondtam Klárikának, hogy pőröljön egy kis levest ő is, jólesik a sok nehéz koszt után. De apátok meg is kívánja. Nem eszik már olyan jót ezekből a nehéz füstös dolgokból, mint valamikor. Na, mondja is a rádió, hogy nem jó az senkinek, nekem se, de én azért hál' istennek még elég jóízűen elnyámmogom a rossz

fogaimmal. Hanem ez az apátok, ez úgy uradzik, már alig ismerek rá. Hozatja velem a boltból a vaját, meg azokat a főlvágottféléket. Azt mondja, jólesik neki. De még a konzervát is megkedvelte már, pedig avval ki lehetett volna zavarni a világból. Azt mondja, jó. Meg könnyebbnek érzi, mint ezeket. Na, nem is sajnálom én tőle, egye csak. De akkor minek kell akkora hízókat vágni? Kisebb is elég lenne már nekünk. Na, talán jövőre. Kláriék úgyis külön hizlálnak...

— Külön?

— Csakis. Egy kenyérré nem megyünk, fiam, annak sosincs jó vége. Megmondtam előre. Csinálják csak, ahogy jónak látják.

— Na és a lakodalom?

— Szent Istvánkor lenne, ha isten segít. Én nagyon szerettem volna külön, sátorban, ahogy illik. De most úgy főlvette már ezt az új divatot mindenki: közösen csinálja a két ház, a kultúrban. Nem mondom, ott helyben van minden: üstház, asztal, még tányért, egcáigot meg poharat is adnak, csak valami használati díjat kell fizetni. Meg persze, ha eltörik valami. Úgy néz ki, hogy nálunk is csak ez lesz a döntés. A nászék nagyon rajta vannak, én meg nem akarok Matilddal mindjárt az elején ujjat húzni. Tudod, milyen infámis fajta.

— Nemigen ismerem én.

— Ej, dehogynem, ott laktak szüledék felé árendában az öreg Barta-féle házban. Tán még Lajcsi is ott született.

— Dereng valami.

— Az öccsit biztosan ismerted, olyan bolondos kölkök volt. Sanyi, na. Szűcs Sanyi.

— Ja, hát azt mindenki ismerte! Disszidált az, ötvenhatban, úgy tudom.

— Úgy van, úgy van. Na, arról van szó.

— És mi van vele?

— Nem mondanak róla semmit, hallod. Tán Kanadába ment, de gyanús nekem, hogy belekeveredett az ott valamibe, amilyen kantya gondolkodású volt. Évről évre nem hallani róla semmit. Pópityék Karcsija már kétszer volt itthon családotul, ott kint nősült meg, de magyar a felesége is. Na meg küldi a csomagokat tán minden hónapban, de erről a Sanyiról nagyon hallgatnak. Én meg nem kérdelem, ugye, nehogy azt mondják, hogy jaj de érdekel. Az a jó, hogy ez a Lajcsi tiszta apja. Ez nem az ő fajtájuk. Ez örökké dolgozik, működik, halad a keze alatt a munka. Nem is kocsmázik, nem lehet azt mondani, hogy mennyire oda volna az italért...

— Kész az ebéd! szól be szertartásosan, némi rendetlenkedő pózban Zsolti. — Tessék kezet mosni, mert mindjárt tálalunk!

Feri azonnal föláll, a mama csak fészkelődik. Lenyúl, s fölteszi lába mellől a táskát az asztalra.

— Hát akkor evvel mi legyen? — kérdi bánatosan.

A fia nem szól, oda se néz.

— Eltehetnéd már. Igazán nem értem, fiam, mi a bajod evvel, hogy mink...

— Megmondtam, anyám, kétszer is megmondtam. Jó, majd beszélünk még róla. Ebéd alatt nyugodtan ittmaradhat, nem bántja senki. Zsolti! Kísérd el a mamát a fürdőszobába, vegyél ki tiszta törülközőt. Én is megyek mindjárt, csak elszívom ezt a cigit az erkélyen.

*

Mióta megemlítette azt az istenverte pénzt, rágódtam rajta eleget. Ki mondtam hangosan, de ami nekem fontosabb, magamban is: nem kell, nem jár. Nem szabad elfogadni, mert ez az egész ostobaság. Közben ketyegni kezdett a kis számológép, de leintettem azt is. Azzal nem nyugtathatom meg a lelkem, hogy éppen el tudnánk költeni. Majd keresek, prémiumot kapok, nye-

rek, vagy mit tudom én, s akkor megveszem mindazt, ami az imént megfordult a fejemben. Ezzel hát végeztem. Miért töprengek mégis? Miért maradt az agyam valamelyik szögletében az a parányi rádió, amelyik halkán, de állandóan suttogja: fogadd el, tedd el, nem neked fontos ez, hanem nekik. Hogy közben te is jól jársz? Már az is baj? De hát ez hülyeség! Nekik az lenne a fontos, hogy ez is megmaradjon, sőt fiaddzon, ne kelljen már-már magatehetetlen korukban is a két kezük munkájából egyik napról a másikra élni. Érezzenek már végre biztonságot! Nagyobbat, többet, mint a két kócos tinó az istállóban. Mert nekik most az a valuta. Csakhogy azok elpusztulhatnak, takarmány nélkül maradhatnak, semmivé válhatnak. Nem tudnak földet venni, hogy azt jussoljon utánuk a sok hálátlan kölyök, hát az egyiknek házat csináltatnak, a másiknak autót vesznek, a harmadiknak egyenesen az árát adják oda. Hát ennyire mozdulatlan kövületek a régi normák? Hiába változott meg körülöttük minden, hiába a tisztas biztonság, évszázadok parazsa fűt még mindig: szerezni, gyűjteni, gazdagodni. Ahhoz pedig kell a kockázatvállalás, a bizonytalanság izgalma, mint minden tétre menő játéknál. Csakhogy ez nem könnyű passzió. Ehhez kell az emberfeletti, a kiméretlen, a baromi munka is. És mindezt a kölykökért, akik már mind más törvények szerint élnek, ha becsülik is, de alig értik és értékelik ezt az állati gebeszkedést. Némelyikük már nem is akarja érteni. Csak legyint: vén bolondok!

A mindannyiunkban mindenkor meglevő önzés teszi-e, hogy így érzem: ha csak én kapnék tőlük, azt valamiképp még igazságosnak is tartanám. De várjunk csak: hiszen nem is én kaptam először, hanem Laci. Igaz, kevesebbet. Ahogy ők mondták, azért, mert nekem „több jár”. Igen, igen. De az ötletet mégis Laci gátlátalan kérése adta. Talán anélkül kevesebb erővel gürcölnének, mert hiszen ezt az újabb ötvenezret is az a pimasz kérés préselte ki belőlük. De miért érzem, hogy nekem, egyedül csak nekem járna? Járna? Már megint ez a hülye szó! Hiszen nem is a pénz érdekel engem, hanem a gesztus, hogy ide akarják adni. Nem azért — erről ma délelőtt is meggyőződhettem —, mert úgy tudják, elismerik, hogy én egész emberként dolgoztam otthon kölyökként, s végig a diákévekben is, egész nyáron. Nem, mert erre úgyszólván nem is emlékeznek. Hiszen csak nemrég kérdezte anyám, tudok-e kapálni egyáltalán. Szolgagyerek hónapjaimra apám mondta egyszer: egy vagy két hét volt az csak, mert megsajnálunk nagyon, és hazahoztunk. Én pedig pontosan tudom, hogy csak a vakáció utolsó napján, késő este mentem haza, mert még akkor is nekem kellett megitatnom a sok lovat, tehenet, borjút, miközben a gazda cigarettát sodort az ágasnak támaszkodva. Egyszer valóban megsajnálta, mert csúnyán kirepedt a kezem. Haza is akartak vinni. De csak akartak! De mégis hagytak, nagyon kellett a bér. Talán csak az érzésre emlékeznek, hogy sajnáltak, s szerettek volna hazavinni. Érthető, ha ma úgy vélik: haza is vittek. Hányszor mentem párás, hideg hajnalon sírva a cséplőgéphez. Mindig úgy éreztem, ezt a napot már nem bírom ki. Az előző is nehéz volt, de ebbe már belepusztulok. Küldtek mégis: mindenkinek nehéz, fiam, nekünk is nehéz, de csináljuk, ha már ilyen sorsot mért ránk a teremtó. Ezt is elfeledtük már mindnyájan, nekem se jutott eszembe éveken át. Nem emiatt, nem a ledolgozott munkaórák összeadása után találják tehát úgy, hogy tartoznak nekem. Ha eszükbe jut is, nem mondják. Ahogyan azt sem, hogy az én példám segített a kicsiken is. Azért is engedték őket könnyebben, mert én már bebizonyítottam: megállhat a lábán a magunkfajta akkor is, ha nem kapanyélre támaszkodik. Valóban izgat a kérdés: tudják-e, miért akarják adni, vagy csak a véletlen alakította a döntést? Vagy csak érzik, hogy én vagyok a gyerekeik közül az egyetlen, aki pontosan tudom, mennyi munka, okleveles küzdelem van abban az újjáépített sátor tetős házban, a hármunk oklevelében, a Laci autójában, Klári új bútorában, s persze ebben az újabb ötven ezer forintban. Sejtik, hogy én tudom, és tudják, hogy én ezért sokra tartom őket. Nem mondom, nem mutatom, nem vagyok mézes-mázos. Nálunk

sose volt szokás egymást nyalni-falni. Talán az fontos nekik, hogy én, mint valami hangos fénykép, emlékeztetni tudom őket azokra az esztendőkre is, amelyekről Lacinak, különösen pedig Klárinak semmi emléke nem lehet. (Ez egyben hátrányom is lehet: gyakran észreveszem, hogy nem minden emlékre tartanak igényt. Egyik-másikra elkomorulnak, s hallgatnak. De így van ezzel minden egykori szegény család. Sokat szenvedtünk, küzdöttünk bizony. Hogy szegények voltunk-e? Jaj, édes istenem, hát nem voltunk gazdagok, de azért annyira elesettek sem. Nekünk legalább kenyerünk volt, meg soha nem fázott a gyerekek lába, mert az én uram suszterműhelyben dolgozott a fog-ságban, így hát bármilyen rongy lábbeliből tudott valami cipőfélélet eszközölni. Azok voltak a szegények, akiknek a gyereke még iskolába se járhatott télen, s mezítláb járt mindjárt, ahogy a havak elolvadtak. Mire a másik azt mondhatja: nem mi voltunk a szegények, mert a mi gyerekünk a meleg kuckóban ült, amazoknak viszont hiába barmolta az apjuk a sok rossz bakancsot, ha a macska is elpártolt a háztól, olyan hideg volt a lakás. Némelyik családban úgy rejtegetik a hajdani szegénységet, mint a lopott holmit. Különösen a homokvidéken, ahonnan pedig a legkisebb részért is eljöttek valamikor mifelénk a fekete földre aratni, csépelni a legdologbíróbb emberek. Most egyik-másikból milliomost csinált az őszibarack, az alma, a szőlő. Aki ma fényes autón furi-kázik, nem dicsekszik szívesen azzal, hogy valamikor az apostolok lován járt. Ráadásul mezítláb.) Forgathatom persze így-úgy, azt csak nem hagyhatom ki a számításból, hogy a belső kis hang most is suttog: nem neked fontos, hanem nekik. Igaz is lehet. Néhány közelebbi rokon már biztosan tudja, mit is döntöttek a bikák áráról, akkor pedig hamarosan értesül róla a fél falu. Mondják is már ezóta: Börcsökék aztán megmutatták! Ferinek is kivágta az öreg a mellényzebből azt, amit a doktor úrnak odaadott. Klári bütört kap meg lakást, ráadásul nagy lakodalmat csinálnak neki. Ez igen! Senki nem mondhatja, hogy nem álltak helyt.

Helytállni? De miért? Hát meddig kötelesek ők bábáskodni mellettünk? Hát micsoda megkeveredett állat az ember? Mennyire másként van ez a madaraknál: amelyik ott kirepült, mehet a nagyvilágba. Próbálna csak akár néhány falatért visszasettenkedni az ősi fészekbe: úgy eltáncognának onnan, akár a legveszettebb ellenséget. A madár persze nem tesz különbséget a porontyai között, az emberszülő majdnem mindig. Legtöbbször tán éppen ennek palástolására szolgál a nagy igyekezet, amellyel végül mégis leleplezi magát. Valami ilyesmi lehet talán nálunk is. Fájna, ha egyszer kiderülne, rosszul gondolom, de én egészen pontosan érzem, hogy valójában engem tartanak magukhoz legközelebbinek. Laci arisztokratizmusa korán megmutatkozott, hamar el is szakadt tőlük végérvényesen. Büszkének rá, mert formailag ő emelkedett közülünk legmagasabbra. Mindketten belepirulnak, amikor ki mondják: Laci fiam, az orvos. Klári amolyan ráadás gyerek, „szödelék”. Mint-ha nem is testvérünk lenne. Keservesen végezte a technikumot, az érettségije tán nem is sikerült első nekirugaszkodásra. Szép és kedves lány, bizonyosan jó feleség és jó anya lesz belőle. És egykoron tisztességes gondviselő. Szemük fénye tehát ő, mégis érzem, hogy engem tartanak legtöbbször. Azért is bizonyára, mert első voltam, aki tágabb határban is széjjelnéztem. Mert be is számoltam mindig mindarról, amit megtudtam. Emlékszem, egyszer óras magyarázatot adtam apámnak az ábrázolóról, mert megkérdezte, miféle tantárgy az. Hozzá is szokott a magyarázataimhoz. Kérdésekkel kezdi ma is, valahányszor találkozunk, s túlesünk a formaságokon. El kell mondanom az unos-untalan hallott külpolitikai híreket és kommentárokat, amelyeket ugyanonnan tudok én is, ahonnan ő, gyakran kevésbé pontosan, mert ő kint az istállónál állandóan hallgatja a kis táskarádiót. Úgy ismeri a bemondókat, riportereket, hogy akár a nivódijat odaítélő bizottságba is beválaszthatnák. Tud minderről, mégis tőlem kérdi, s láthatóan akkor nyugszik meg igazán, ha én hagyom helyben, hogy jól „szűrte le” a lényegét abból, amit hallott. Amikor szülém

hagyatéki tárgyalása volt, elvonatozott értem: legyen csak ott, mert ő soha nem volt még ügyvéd előtt, igen tart a huncut, csavaros eszűktől. Hiába mondtam, hogy efféle is csak filmen láttam még, el kellett mennem, merthogy mégis csak járatosabb vagyok a világban.

Most kezdem talán tapintani azokat a rugókat, amelyek az egyszerűnek látszó lelkek nagyon is bonyolult manőverezéseit irányítják. Mert gondoljuk csak végig: miért adták oda oly könnyen, sőt nagy örömmel Lacinak a jussolt pénzt; pedig említették, hogy azt valójában nekem szánták. Hát éppen ezért. Ne mondhassa az öcskös: persze, Feri kapta, pedig annak nincs rá nagy szüksége, de hát az az istenük, persze az elsősülöttség joga! Először kapott tehát Laci, s utána még mindig nem én, hanem Klári. Bútor, stafíring és bizonyosan tartalék pénz is van az átalakításra meg a lagzira, Mindez miért? Nem csak a szükség alakította ezt a sorrendet, hanem a megdöglés: ne szólhasson rossz szót ő se, hogy végre a bátyjára is sor kerül. Nem is olyan egyszerű tehát az egész. Mennyi fejtörést okozhatott szegényeknek? Hányszor kellett újrakezdeni a számítgatásokat, a mérleget! Valóságos diplomáciai, politikai bravúr, ahogyan ezt a maguk számára rettenetesen bonyolult rendszert megtervezték, s immár meg is valósították.

Gondolkodni kell tehát a válaszon. Mert micsoda összeomlása lenne ez örömeik építményének, ha anyám hazaállítana, szepegeve szétnyitná apám előtt a táskát, s azt mondaná: nem jól számoltunk, tata, itt van a pénz, ahogy volt. Nem kellett nekik. Nem értették meg, hogy jó szívvel adjuk, s hogy már azelőtt is nekik szántuk, csak a sorrend mást kívánt. Nem értik, hogy mink ezt nem tegnap találtuk ki, régóta tervezzük már. Azért vettük tavaly télen a három tinőt, s azért vesződtem azokkal az utálatos libákkal is, pedig nem nekem való már az ilyen gonosz jószág, mint a liba. Örökké nyargalni utána, aztán tépni, később tömni a hideg öl földjén, szaladni Vincze sógorért, ha mellényelt. De hát minden hiába volt: nem kell nekik. Magyaráztam, persze hogy magyaráztam. Ha a többi kapott, nekik is jár. A kis menyem, az nem szólt rá semmit, de Feri valósággal lekapott, hogy miért csináljuk ezt az ostobaságot! Még le is kiabált, szegény kisgyerek el nem tudta találni, mi van az ő jámbor apjával. Azt hitte, valakiről mesél, azt utánozza. Hát így állunk, tata! Most azt mondd meg, mit csináljunk?

Nem olyan egyszerű hát az egész, ahogyan én hebehurgyán megítéltem. Gondolkodni kell még, s persze a végén alighanem el kell fogadni. Persze jó lenne suttymban megkérdezni Évát, vajon ő mit szól hozzá. Ez is lám: más asszony ebben a helyzetben bizonyára megelőzte volna már a félrehívásban. Jól lemarházná: mit önérzeteskedsz, te ökör? Talán stószban állnak a szekrényben a betétkönyvek? Egy frászt: Zsolti iskolai bélyeggyűjtő lapja az egyetlen ilyen holmi a háznál. Amúgy meg hatszáz forintunk van elsejéig. De neked a nagy fene lelkitusád fontosabb, mint az, hogy engem a hat évvel ezelőtti növendékeim is a télikabátomról ismernek föl! Éva azonban nem szól, pedig bizonyosan számítgatni kezdett ő is: Zsoltinak dzseki, magának tavaszi kabát, cipő, blúz. S bizonyosan eszébe jutott az automata mosógép, amire csak legyinteni szoktak: a gépet igen, az árát nem nekünk találták ki. Bizonyosan számolgotatt, de nem szól. Tudja, hogy lelkiismeretem szerint döntök, s ismeri a fajtánk protokollszabályait: egy meny éles helyzetekben mindig hallgasson, ki tudja, mikor fordítják ellene a legőszintébb, legártatlanabb meggyezését is.

*

Ebéd végére kifogynak a különféle ételekről való beszédből. Feri idegesen bontja a borokat. Magának rizlinget, az asszonyoknak négyéves tokajit. „Terelni kellene a szót, hogy valamire rákapjon, s kedvvel beszéljen, különben készülödni kezd a vonatra, s menthetetlenül szóba hozza megint. Most, hogy kissé hajlok a másik döntés felé, még nehezebb. Még nagyobb igyekezettel odáznám el, hogy újra szóba kerüljön a pénz. Mert milyen áthajlással

tudom a délelőtti ellenkezőjét előadni? Végül is nem mondhatom ki nyíltan: meggondoltam magam, ide azzal a dohánnal!”

— Ez aztán a bor! — csettint a mama. — Halljátok, ha ilyen teremne a mi kolhozunkban, tán én is rászoknék. Ez igen finom! De csalós is, ugye fiam, ne nagyon nyalakodjak tovább, mert még úgy járok, mint Irén, Tóth Jancsiné. A húga eljegyzésén megköttyagosodott valami meggylikörtől, vagy miféle pancstól. Azt mondja másnap a répa földön: halljátok, látomásaim voltak, akár a túlvilági lelkekkel is beszélhettem volna, mint Bödő Roza néni.

— Ej, de jó, hogy említi! — kap rá Feri. — Régen akartam már kérdezni róla. Mert emlékszem én, hogy emlegették annak idején, de akkor nem érdekelt. Most viszont már vagy két helyen találkoztam a nevével.

— Hol?

— Könyvekben.

— Ne beszélj!

— De bizony. Több tudós említi.

— Nem is tudtam, hogy ennyire híres lett szegény.

— Hogyne. Egyik helyen egész hosszan írnak róla: aludt napokig, elrejtetett. Olyankor szenvedett, de beszélt az elhunytak lelkével.

— Ez így is volt pontosan. Közben is mondta, mit beszél velük, de olyankor a családjá senkit nem engedett be, amikor el volt rejtőzködve. Mikor aztán fölkel, lehetett menni. De el tudta az mondani akkor is pontosan, hogy mit mondtak neki a túlvilágiak.

— Apa, ez igaz? — kérdi a gyerek.

— Tudod, kislfiám, ez olyan néprajzi ízé... Sámánokról beszélgettünk már, emlékszel.

— Ja, amikor az emberek még nem tudták, mi a villám, és minden marhaságot kitaláltak...

— Jaj, de vén huncut vagy! — paskolja meg az arcát a mama.

— Valahogy így. Olyan régi dolog ez is — hagyja rá az apja.

— De hát ez a néni nem volt olyan régen.

— De ez nem is olyan igazi sámán volt, csak olyan látóasszony, úgy mondták.

— Ja, szóval ez olyan babonaság-bolondság?

— Olyasmi. De te ezt még nem érted, menj csak át a mi szobánkba, és olvasgass. Egyszer majd föl vesszük magnóra, amit mama tud erről a néniről, s ha nagyobb leszél, majd elmagyarázom.

— Magnóra? Ugyan már, fiam, hiszen emlékszel, hogy a múltkor is csak ökögtem-makogtam bele. Jobban tartok tőle, mint a fényképezőgéptől.

— Meg lehet azt szokni.

— Bizonyosan, mert látom, némelyik abban a tévében is oly bátran mondja, mintha ott se lennének avval a sok géppel.

— Anyám volt Roza néninél?

— Háromszor is. Na, először csak akartam. Szüléd vitt el, de akkor engem visszaküldött. Azt mondta, az a menyecske ott a stelázi mellett majd csak akkor jöjjön, ha igazán hinni tud. Mert most erősen kételkedik, úgy érzem, és azt nem szeretem. És tudod, hogy igaza volt: én tényleg úgy mentem be, hogy butaságnak tartottam az egészet. Mint a beteg gyerekekre a ráimádkozást, meg ilyesmit. Hanem másodsorra már nagyon akartam hinni. Nem is küldött el. Megkérdezte, melyik halottamról akarok hallani? Persze, Kálmán bátyádat mondtam, épp akkor egy éve halt meg a Don-kanyarnál. Három nap múlva kellett visszamennem, akkor elmondta, hogy nem golyótól halt meg, hanem fagyás által. De eltemették tisztességgel, pedig rengeteg volt olyan, akit nem. Odaát a túlvilágon jó dolga van, nekünk azt üzeni, hogy Kálmánnak kereszteljük, ha még egy fiunk születne. És elhiszed, hogy nyomósan beszélt? Pontosan tudtuk már akkor, hogy éjszakai órségben halt meg szegény, de én nem mondtam neki, hogy tudom. Elmondta pontról pontra: reggel ment a

társa leváltani, hát ott feküdt szegény a kerítés mellett, mint egy hasáb fa. Ugye, elaludt, megfagyott. A másik is igaz: nekem is mondta, amikor a frontra ment, hogy szeretné, ha valamelyik testvére Kálmánnak keresztelne egy gyereket. Legalább így maradna valami emlékezete. Mert annyira érezte a halálát szegény, tudta, hogy nem jön haza. Amikor Laci született, én mondtam is, de apád annyira ragaszkodott a Lászlóhoz, mert az ő nagyapját úgy hívták. Na, amikor Klárit vártam, akkor ráállt, de hát az meg lány lett. Így aztán nem tudtuk teljesíteni szegénynek a kívánságát.

Éva is kisettenkedik, viszi Krisztát is, véle a főzelékes kistálat. Akkor is futkos a hideg a hátán, amikor Feri tudományos szenvtelenséggel beszél ezekről a dolgokról; így pedig, ahogy az anyósa előadja, egyenesen félelem fogja el. Érzí, hogy szorul össze a torka.

— Nem gondolja — kérdi Feri —, hogy közben érdeklődhetett Kálmán bátyám felől? Volt rá három napja.

— Ki se mozdult az a házból, fiam. És soha senkitől nem kérdezett semmit. Tudott mindent. Ángyodnak azt megmondta, hogy az anyja ma is nehezettel, mert nem abba a ruhába öltöztették a temetésére, amelyiket az ura vett neki az első gyerek születésére, pedig ő a halálos ágyán kérte, meg is mutatta ángyodéknak. Na, látod, ez már csak valami, mert szegény Jusztina nénénket még kint temették el Erdélyben, arról már igazán nem kaphatott hírt Roza néni. Sokat tudott, az bizonyos. Rengetegen állítják, akik ugye többször jártak nála. Hát mondják, hogy a halála napját is megjósolta hetekkel előtte. Úgy is lett, ahogy megmondta. Azon a napon, abban az órában halt meg. A temetésin, amikor a pap az első szót kimondta, nagy piros felhők kezdettek följönni. De nyomban kitisztult az ég, ahogy az első kapa földet ráhajították...

Feri is összerezzzen. Ijesztő, hogy éppen ebben a pillanatban berreg föl a csengő.

— Nahát! Valami délutáni locsolkodó? — mondja, miközben csendes léptekkel elindul az előszoba felé. Valameddig hangtalanul lesekszik, aztán nagy csattanással megnyitja az ajtót, s hahotázást, gurgulázó nevetést enged be rajta. De nevet ő is, meg beszél. Zsibong az előszoba. Isten tudja, kik jöttek és hányan, de akkora lármát csapnak. Közben ilyeneket hallani:

— Nahát! Gyertek be gyorsan, kell a locsolkodó! — ezt Feri mondja.

— Zöld erdőben jártam, kék ibolyát láttam... — ezt valami elvékonyított férfihang kántálja.

— Hát itten áll az öreg Börcsök háza? — ezt meg egy női hang kérdi, ugyancsak elváltoztatott, de ez meg inkább mélyített, kongó alt.

— Gyerünk befelé! — biztatja őket újból Feri. Aztán bekiált: — Nézze már, anyám, milyen locsolkodókat hozok!

Jön a mama, előnyargal Zsolti is, nyomában az anyja, karján Krisztával. Ketten egyszerre mondják az asszonyok:

— Laci!

Hanem elbizonytalanodnak, ahogy a fiú hóna alól előbújik a nő is. Eleven szemű, filigrán. Rojtos szárú hasított bőr nadrág, magas nyakú sárga pulóver feszül rajta. Nyakában ötvöslánc, haja majdnem feketén csillog, a válláig ér. Szép pár, mondaná bárki, ahogyan ott állnak az előszoba neonfényében. Noha Laci nem öltözött éppen húsvéthoz illő ünnepibe. Fakó farmer, széttaaposott mokasszin, kémzsanyakú pulcsi az öltözéke. Ujjai közt tornáztatja a slussz-kulcsot.

Feri mindedig nem is gondolt rá, hogy a többiek nem ismerik a hölgyet. Most kap észbe: hát azért áll olyan tanácstalanul Éva, s nem indul Laci felé a mama sem. Mert akkor már ügyet kell vetni a másikra is, ha a mellette állót ölelgetik. Be kellene hát mutatni nekik, de hát sokat ő se tud róla, még a valódi nevét sem. A mamának pedig egy vacak kis becenévvel nem konferálhatja be.

— Laci — fordul az öccséhez —, talán helyénvaló lenne bemutatni Bőbét.
— Hát már be is mutattad: Böbe. Amúgy pedig Pollák Erzsébet kiaszony, aki patikáriusként építi a szocializmust. Na, megfelel?

— Ez mégiscsak több. Különben mi már találkoztunk — mondja magyarázólag a többiek felé Feri. — Októberben, amikor Lacinál jártam.

Éva feszeng. Voltak együtt Lacinál? Nem is említette? Talán csak összefutottak az utcán, s azért nem tartotta fontosnak. Akkor viszont meg sem ismerné, milyen gyenge a memóriája. De megismerte, sőt akkora lármát csapott neki, mintha az angol királynő tisztelte volna meg szerény hajlékunkat.

Feri észreveszi Éva parányi szemrebbenését, de ebben a helyzetben nem tud mit tenni. Fura egy dolog: töprengett ő, amikor hazaért, vajon beszámoljon-e a zürzavaros estéről? Kedve lett volna, hiszen Évával mindent megbeszélnek. Mondott is valami általánosságot, hogy szegény Laci nem találja önmagát, valahogy megváltozott, már-már javíthatatlan cinikus, és kiégett. A konkrétumokat azonban elhallgatta. Éva is nő, és ők könnyen egyszerűsítnek, ha tudják, sem akarják a dolgokat a maguk bonyolultságában vizsgálni. Éva is elhamarkodottan ítélte volna, ilyen ítélettől pedig féltette Lacit.

Elcsendesedik mindenki. A bemutatkozás szertartásos. Feri igyekszik törni a zavart csendet:

— Anyánk, akit nyilván fölismertél azonnal, hiszen Laci az ő szemét örökölte.

(— Tegeződnek is! — rebben ismét Éva szeme.)

— Csókolom — mondja Böbe, amikor kezét fognak.

— Börcsökne — feleli rá zavart mosollyal a mama.

— A feleségem, Éva — mutat tovább Feri.

— Szervusz — indul felé Böbe, s azonnal puszira nyújtózkodik.

— Ez meg a trónörökös: Zsolti. Harmadik osztályos tanuló, aki talán kitűnő is lehetne, ha írásból és rajzból nem kegyelemből kapná még a négyest is.

— Ugyan, most mit égeted? Különben sem sikerült, mert én is pocsekul írok, a rajzot pedig mindig utáltam. Tehát: szia, Zsolti, mi rokon lelkek vagyunk!

— Gyerünk be végre! Ja, és ki ne felejtsem, itt a heverőn házunk büszkesége, ahogyan anyukája ledobta ide, különben Krisztának hívják, és nyolc hónapos.

— Jaj, de tündér! — kapja föl azonnal Böbe. Kriszta most nem hisztizik. Nyomban megragadja a himbálózó nyakék bronzpénzeit, rázza, csörgeti őket. Aztán elkomorul, megállítja legyező kezét, próbálja szeméhez közelebb vinni a díszeket. Kissé kancsítva, csöndesen tanulmányozza őket. — Tündér baba! — szorítja az arcához Böbe, s látható kedvvel tartogatja tovább.

— Zsoltikám! Hozd át a borokat, és keress tiszta poharakat! Megkínáljuk a locsolókat, mert legalább verset mondtak.

— Nekem csak szódát hozz, Zsolti! — szól utána Laci. — Nem ismerem az itteni rendőroket, de ami a nagyobb baj: ők se engem.

— Táncsak nem szoktál inni, amikor vezetsz, kisleány?

— Megesik az is, anyám.

— Édes istenem, hát hogy mersz ilyet tenni?

— Nem vészes az. Én például nyugodtabban és biztosabban is vezetek, ha van bennem valamennyi.

— Ugyan, ne mondj ilyet!

— De így van, anya. Na, ne féljen azért, nem szoktam én részegen száguldozni. Böbe se engedné...

Ferit megüti a szó. Ejha! Hogy is állunk végül? Októberben még Maja volt, s Böbe különben is a festő mecénásaként... Ez valahogy zavaros. Most aztán hogy kérdezzen rá? Tudja pedig, hogy őket csöppet sem hozná zavarba, ha egyenesen és természetesen eléjük állna: hát Maja? Mi van vele? Nem

kérdezheti mégsem. A mama, főként pedig Éva hamarosan túlságosan is jól értene a szituációt.

— Böbe, neked megfelel a tokaji?

— Kösz, igen, de abból is csak keveset kérek. Le akarok szokni...

Ez is ijesztő mondat itt a mama előtt, de legalább alkalmat teremt a kérdésre:

— Mi van, tán új mozgalmat indítottatok? A végén még Maja is leszokik!

Csend lesz. Furcsa, riadt csend. Mint otthon valamikor, ha csöndes duruzsolás közben hirtelen elcsattant a lámpaüveg. Böbe leül Krisztával a heverő szélére, de most nem mosolyog. Nem is nézi a gyereket, feje fölött a semmibe réved. Laci a hajába tűr, száját feszesen széthúzza, szeme is összeszűkül.

— Már leszokott — mondja tompán. — Mindenről. Az életről is.

Éva sápadtan áll, Feri nagyot nyel. A mama kapkodja a fejét. Hol rájuk, hol Lacira, hol meg Böbére csillantja a szemét. Keresi, melyikük lehetne a tolmács, aki ezt a rengeteg talányt lefordítja neki.

Feri segít:

— Laciék kolléganője volt. Doktornő, ott a kórházban.

— És?

— Lelkibeteg volt. Sokat ivott, sirt...

— Injekciózta is magát — mondja Laci. — De soha nem tévesztett. Ez sem műhiba. Akkor meg akart halni.

— Hol csinálta?

— Nem mindegy?

— Nem — mondja Feri.

— Talán igazad van. Otthon csinálta, Pesten, az apja magánrendelőjében.

— Borzasztó — ereszkedik le a mama a fotelba —, borzasztó! — Most látja, hogy a pénzes táská még mindig ott áll előtte az asztalon. Elkapja hirtelen, s leállítja a lába mellé a szőnyegre. — Borzasztó! — mondja ismét, pedig az ő számára alig több az eset egy újsághírnél: fiatal orvosnő öngyilkos lett. Borzasztó és szomorú — kész. Talán érdekelné még, hogy miért tette, hagyott-e búcsúlevelet, kit okolt a haláláért. Szeretné is kérdezni, de látja, hogy a többieknek nem csupán egy hír ez. Még Ferinek sem, nyilván mert ő is ismerte. Az pedig mindjárt más, ha az ember ismerte. Akkor már nem anyyi, hogy öngyilkos lett ez és ez, ennyi meg ennyi éves, ilyen foglalkozású, ilyen vagy olyan utca ennyi szám alatti lakos. Akkor már más, akkor már kilépett az életből valaki, akit ismertünk, aki bennünket is ismert. Elment, s belőlünk is elvitt valamit. Akkor már nem cicegésre és fejcsóválásra való szenzáció, hanem gyász.

Nem kell fölszólítani senkit, megkapja Maja az emlékező csendet. Többet is egy percnél.

— Nekem is csak szódát, kisfiam — mondja a mama Zsoltinak, mert a gyerek mozog azért, ügyeskedik a poharakkal, hozza a nagy kétliteres szifont, spricceli Laci bátyjának.

— Akkor már nekem is — sóhajtja Böbe.

Feri nem biztatja, hogy kérjen mégis a tokajiból. Odaviszi neki a poharat, s elveszi tőle Krisztát.

— Átviszem a helyére, aludjon a kisasszony.

Kriszta tereli el a figyelmet az iménti csöndről. Amikor az apja átveszi, pityeregni kezd, s kapkod Böbe után.

— Nézzétek a kis betyárt! — nevet a mama.

— A láncom tetszik neki — vidámodik Böbe is. — Leszedem én neked, kis tündér, nézd csak...

— Hagyd csak — szól közbe Éva. — Elszakítja. Meg a szájába szedi, mert megint jön egy foga. Van a ketrecben gumibaba, rágja azt.

— Majd én átmegyek veled — ugrik Zsolti. — Fölrakom a bohócfejet, azon úgy röhög!

— Jaj, hogy beszélsz! És különben se sokat hancúrozz velem, mert akkor nem alszik el reggelig.

Laci rágyújt, kínálja Bóbét, Ferit. Vesznek mindketten. Finom külföldi cigaretta. Kellemes illatú.

— Pihentetőül — mondja Feri, amikor elfogadja. — Mert én a Fecskét úgy megszoktam, ezekkel a gyöngébbekkel nem tudom becsapni a tudómet.

— Akár apám. Kínálom most is, megnézi, legyint. Azt mondja: a kis-asszonynak tán jó. Rozmaring. De én a dohánynál maradok.

— Hát voltatok otthon?

— Persze.

— Tényleg? — élénkül a mama.

— Onnan jövünk.

— Apátokat otthon találtad?... kérdi, kissé bizonytalankodva, gondolkodva, vajon többes számban mondja-e az utolsó szót is, mert a jóisten tud elmenni rajta, ki is ez a patikuslány? Laci nem mond róla semmit. Feri se úgy tartja, mintha komoly lenne a dolog, amúgy meg elég kedves hozzá. A fene érti.

— Otthon volt apa, nézte a tévét, pedig valami gyerekműsor volt délelőtt.

— Hát, jól mondják, hogy gyerek lesz az ember, ha megöregszik.

— Valami kuruc—labanc csatározás ment, addig nem is nagyon állt szóba velünk, amíg vége nem lett.

— Klári?

— Serénykedett, mint egy kész gazdasszony. Kötény, hátrakötött kendő. De igen jó kávéfőzött, süteményt hozott.

— Levest nem főzött?

— Nem tudom, mi eljöttünk tizenegy felé, hogy itt érjük anyámat.

— Akkor ti nem is ebédeltetek? — indul kifelé máris Éva.

— Ugyan, maradj már, hiszen ettünk mi. Útközben van az a csárda. Remek halászlé, túrós csusza! Egy falatot nem tudnánk enni.

— Laci imádja a halat. Különösen lének — mondja Böbe. — Főzök néha, de az soha nem ilyen finom, bár ő dicséri...

A mama ismét kapkodja a szemét egyik arcra a másikra. Vajon melyikről olvashatná le, hogy ez meg már ugyan mit jelent? Éva ugyanígy nézeget, de megnyúlik Feri arca is. Már az előbb gyanúsította magát: talán nem is azzal a Bóbével jött Laci, akivel ő találkozott azon a bolond hippitanyán? De hiszen ma is látja a képet: fekszik a dilettáns festő ölében, simogatja a szakállát, dűnyög neki, aztán a legközönségesebben bevallja mindannyiuk előtt, hogy pénzeli a fickót, mint valami öregedő lotyó. Most meg itt ül frissen, életrelvalóan, s úgy beszél, akár egy falusi bakterné, akinek semmi más nincs az életében, csak a pályamesterné mintáiról másolt kézimunkák, meg a konyha, amelyben egy Hilton-szállóbeli főszakács művészetével varázsolja a jobbnál jobb ételeket, s mindezt férje-ura egyetlen dicsérő böffentéséért. Hát mi történt ezekkel?

Laci sejti, miféle gondolatok indulhattak a fejekben Böbe félmondatára. Feri töprengését találhatja legvalódibbnak, neki válaszol hát:

— Nyilván kitaláltad — mondja már-már önmagától idegen komolysággal. De maga is észreveszi a stílusterést, és a mondat második felét már fél oktávval magasabban, a szokott nyegleséggel folytatja: — ...a csaj úgyszólván el van véve...

A mama hátrébb csúszik a fotelban. Fogalma nincs, mit jelent ez a bolond mondat, noha érti, mit mondott Laci. De ő csak a megszokott formában tudja látni a fokozatokat: udvarlás, vőlegénykedés, esküvő. Meg is kérdi hát:

— Eljegyezted?

— Ugyan, anya! Olyat mi nem csinálunk.

— Hát? Csak nem esküdtetek meg minden értesítés nélkül? Mert már olyat is hallottam, hogy manapság csak úgy hazaállít a fiatalúr, és azt mondja: bemutatom a feleségemet.

— Izé... Hát itt nem erről van szó, mert mi nem esküdtünk meg. Hanem a dolog lényegét tekintve... Na, hogy is magyarázzam?

— Sehogy. Ne magyarázz nekem semmit, nem vagyok én olyan vén bolond, hogy ne érteném. Nézd, fiam: én tudom, hogy más a világ, hogy teljesen bolond a világ, de ez csak nincs jól. A vadházasság az vadházasság, annak semmilyen állam nem örül. Vagy megesküdni, vagy...

— Ugyan, anyám! — szól közbe Feri. — Majd megesküsznek. Nem olyan fekete az ördög, mint amilyenre festi. Nyilván lakást kell cserélni, elintézni egy csomó formaságot, miegymás...

— Így van — bólogat Laci hálásan. — Majd meglesz minden, az értesítés is. De értse meg, én nem vagyok húszéves. Böbe is huszonhét már. Most mit játszanánk meg az operett harmadik felvonását? Klárinak, meg a fiújának jól áll ez a menyasszony—vőlegény játék. Mi már kiröhögnék magunkat. Előre mondom: az esküvő is cirksuz nélkül lesz. Így megyünk el, ahogy vagyunk. Megadjuk az államnak, ami az államé: megkötjük színe előtt a szerződést. Úgyis neki fontos, nem nekünk.

— Nem is kell nektek a nagy fölhajtás. Kidobott pénz — helyesel Feri.

— Jól van, kisfiam, ne hidd, hogy én rá akarom beszélni. Tudjuk mi azt apátokkal, hogy ő már nem kívánja a nagy lakodalmat, meg ilyesmi. Mások is csöndben csinálják már a magunkfajták is. Aztán apádnak mondtátok-e?

— Persze.

— Mit szólt rá?

— Gondolhatja: orvos, patikus — ez passzol. Ha megunjátok a kórházat, elmentek egy faluba, orvászárók lesztek. Annyi pénzt kerestek, mint a pelyva!

— Hát ő, ugye... De az anya! Fiam, az anya az mindig más. Annak a gyereke sorsa mindig a maga sorsa, mintha soha nem vágták volna el tőle. Aggódik érte, amíg csak él...

— Ne tessék félni, anyuka, én jó felesége leszek...

Ezt Böbe mondja, Feri pedig izzadni kezd. Mint a színházban, amikor valami modern darabban őt is fölvezette a színpadra egy bikinis nő. Leültette egy asztalhoz, amelyen ott állt a telefon, a darabbeli bürokrata tizórajja: gusztyos szendvicsek, két mignon, kis tányér kaviár. De a telefon, a kaja, sőt az egyik óriás aktahalom is — fából! Úgyes asztalosmunka, akár a festett gyerekjátékok a vásárban. Kétméternyről már igazinak látszott. Akkor érezte ilyen bolond helyzetben magát: nem tudta, mi igaz körülötte, s mi az, ami festett, ködből csinált varázslat, rafinált manipuláció, álság, hamisság.

A zavarbaejtő az, hogy Böbe tökéletesen őszintének látszik. Könnyes a szeme, ahogy megsimogatja „anyuka” vállát. De miért ne lehetne őszinte? Emlékszik ő arra a kifakadására is, amelyik akkor zajlott, amikor Laci hazavitte Maját. Tudd meg, hogy boldog és tartalmas életre vágyom, ezt mondta. Miért ne kapna utána két kézzel, ha úgy gondolja, most lehetősége nyílt. Neki is, Lacinak is. Maja halála olyan áramütés lehetett, amely fölébresztette őket. Igen, igen. Mégis előtolakszik a másik kép újra, pedig most az tetszik hihetetlennek: Böbe a festő öleiben, ujjai a fickó vörös szakállában. Hihetetlen, pedig igaz. Ez is, az is. Persze, a nők óriási alakításokra képesek. Egy sincs színészi képességek híján. De van egyéb képességük is: egyik percről a másikra kifordítják a lelküket, akár a stoppolni való zoknit. Sokat adnak a látszatra, ezért tudják művészként alakítani a látszatot. Emlékszik még a tervezőnél a kis Clara Petaccira — mert csak így hívták Mariannat, a főnök titkárnőjét, ha már a direktor a Duce nevet viselte az egymásközi szóhasználatban. Mindenki tudta, hogy bizonyos napokon mindketten hosszabb ebédidőt tartanak, s noha külön távoznak, külön érkeznek vissza, egészen biztos együtt vannak, méghozzá — ahogy ezt egy rajzoló lány pontosan ellenőrizte — bizonyos özvegy

Bódi Szilveszterné lakásán, az udvari szobában. Előfordult, hogy Ferit nyomban a visszaérkezés után hívatta a főnök valamely ügyben. Láthatta tehát jó néhányszor, milyen mélységes tisztelettel jelenti be őt, hogy igazgatóelvtársazza a nagyfejűt, milyen fenséges hivatalossággal teszi le eléje a kávésbögrét, s — noha púderja alól még előpiroslott a szakáll nyoma — mint kacérokodott Ferivel, s mondott neki leszólo gorombaságokat a főnökről.

Minden hihető és minden gyanús lehet tehát. Ez a karcos hízelgő mondat is, amely, lám, bepárásítja a mama szemét. Meg is törli, s mintegy áldást adva sóhajtja:

— Becsüljétek egymást, kislányom, akkor nem lesz semmi baj.

Kislányom! Milyen könnyen kimondta szegény, pedig még neki, Ferinek is nehéz lesz őszintén a családhhoz tartozónak érezni Böbét. Pedig a döntést igenli, helyesli. Eszébe nem jut gyanakodni, hogy talán Böbe „csapott le” Lacira, kihasználva az alkalmas lélektani pillanatot. Biztos benne, hogy közösen, erős egyetértéssel határoztak. Nagyjából egyformán pörkölődhetnek mindketten, együtt talán meggyógyulhatnak.

Fecskére gyújt most, kínálja amazokat is. Laciék azonban maradnak a „rozsmaringnál”.

— Aztán már nem is haragudhatsz, kislányom, ha kérdezősködök: a szüleidről se tudok semmit...

— Laci se nagyon, de majd összehozunk már egy ismerkedési esetet, ha meglesz az új lakás. Apám különben postamester, az anyám varrni tanult, de azt soha nem csinálta, csak ami a családnak kellett. Inkább apámnak segített, azzal jobban kijöttek.

— Testvéred?

— Egy húgom van, most érettségizik.

— Pályázik a te szakmádra ő is?

— Nem hinném. Annál normálisabb. Azt mondja, hülye lenne annyit tanulni. Elmegy kozmetikusnak, két év múlva annyit keres, mint Laci osztályos orvosként.

— Kértél új lakást? — tér vissza Feri a korábbi mondatra.

— Hát éppen itt a gáz, hogy nem kérhetek, mert nemrég kaptam. Azt mondják, amíg nincs gyerek, nem is kaphatok nagyobbat. Viszont lenne egy másik megoldás, az lenne az igazán klassz. Ott a magánrendelés is megoldható, csak hát...

— Hány szobás?

— Három lovarda. De nem is ez a lényeg, hanem a ház: fél villa a kertvárosban, de a belső végén. Ötpercnire a kórháztól. Főnyeremény. Bolondnak is megér háromszázötvenet. És képzeld: az öreg elcserélné az enyémet, ha adnék rá százhuszat. Hetven kápé, a többi mehet törlesztve.

— Bitang jó bót! — csettint Feri.

— Lenne! Igen ám, ha pénzem lenne...

Feri köhögni kezd a cigarettától. El is nyomja mindjárt, törölgeti a szemét.

— Az igazság az — folytatja Laci —, hogy azért jöttünk... A tata mondta, hogy anyám éppen most hozta el... Böbének van húszezer, ha ez ötven, akkor két hét múlva költözhetnénk...

A mama reszketni kezd, szorítja a fotel karját, majd váratlanul fölpattan. Hadonászni kezd a kezével, tátoog is, de hang nem jön a száján. Kiabálna, de csak faldokló suttogás tör ki belőle végül:

— Hát nem! Ezt... ezt már nem! Ezt már igazán nem! Hogy én azért másszam a földet egész nyáron, azért kínlódjak a rohadt libákkal, apád azért gebedjen az istállóban, hogy te egyet gondolsz, hogy te ideállítsz...

Fehér, vértelen az arca. Éva már indulna, mellette legyen, ha valami baja történnék, de Feri megelőzi. Könyéken fogja, nyugtatja:

— Na, anyám, ne izgassa már magát. Meg lehet ezt beszélni szépen is...

— Ezen nincs mit megbeszélni — löki félre a fia kezét. — Ez a pénz a tied, azt én másnak nem adom! — Lenyúl a táskáért, fölkapja. Fogja maga előtt, szorosán a hasához húzva, mintha attól tartana, Laci kitepi a kezéből.

— Álljunk csak meg! — emeli föl a kezét Feri. — Itt nem lesz polgárháború. Majd én átveszem a parancsnokságot. Mi anyámmal és Lacival át-megyünk az én szobámba. Menyek, barátokozatok! Gyerünk!

Laci szótlánul indul, keszgegel utána a mama, most is fogva-szorítva a táskát. Leülnek odaát, Feri az íróasztal előtt kifordított székre, mint a család ügyvédje. A mamát csak egy percig lepte meg a fiú határozottsága. Most újrakezdi, amit elhagyott:

— Nem és nem. Meg lett mondva, fiam — integet Laci felé —: nem kell visszafizetned, amit az autóba adtunk. De most látom én, hogy akkor cselekedtünk rosszul. Elrontottunk. Hát micsoda dolog az, hogy ennek a lánynak húszezer forintja van, néked meg egy filléred se? Hát mit csinálsz te a pénzzel? Szórod, mi? Két kézzel, ahogy apád is csinálta volna, ha én nem állok mellette. Mit gondoltok, ha rá lett volna bízva, itt lenne ez a pénz? Fenét! Elüzletelte, elkocsmázta volna, ahogy jött. Annyi se lenne, amennyiért Dékány eltemetne bennünket. Én térítgettem, én irányítottam mindig, csak így juthattunk idáig. Ezért mondom, Laci fiam, hogy azt se érdemelted, amit eddig adtunk. Akkor is kértél máshonnan is...

— Hát épp erről van szó: azt is törlesztettem, pénzbe került a lakás, de közben a kocsí fönntartása is. Meg az élet. Azt hiszi, anyám, hogy én is csak úgy bebállagok a kamrába, levágok egy csülköt? Városi ember a vizért, gázért, személgödörért, de tán még a levegőért is fizet. Hát nem lehet ezt megérteni?

— Megértem, fiam, megértem. Azért adom Feriéknek. Mert ők is a városban élnek, nekik is kell a pótlás.

— Ketten könnyebb.

— Majd meglátod!

Feri közbeszól:

— Délelőtt én megmondtam, anyám...

— Az nem úgy van! Micsoda beszéd az, hogy nem fogadod el? Ilyen nincs! Az a tied, az neked jár. Azért rakosgattuk össze, nem pedig mindenféle...

— Jaj, álljon meg már, jó anyám! Ezt a szót, hogy jár, különben is kihagytuk már. Mert nem jár. Semmi, egyikünknek sem.

— Úgy van, azt is mondtad délelőtt, hogy Lacinak se jár. Akkor most mit vitatkozol énelem?

— Mondtam, mondtam. Az délelőtt volt. De most nem az a helyzet, ami délelőtt...

„Emlékszem jól a szavainkra. — Kimennél? — Ha úgy alakul, miért ne? És ha nem ide születek, akkor mi van? — És így tovább. De ezt anyám nem értheti. Sehogy nem tudnám megmagyarázni, mennyire más ez a Laci, mint akivel én alig fél évvel ezelőtt fél éjszakát beszélgettem, s akit ő sem abban az állapotában nem ismert igazán, sem a mostaniban nem ismer. Ha nagyobb kocsira kérné, ha nyaralásra, passzióra kérné, most nekimennék, belevágnék a képébe, kirugdosnám innen Bőbével együtt, történjék bármi. De nem arra kéri, hanem házra! Otthont akar: házat, gyereket, hazát. Az életre kéri, nem is a pénzt, hanem a biztatást és a segítséget. Mit tegyünk, ha ennek a formája a pénz. Az ezerszer imádott, milliószor átkozott pénz! Mennyi mindent képes megtestesíteni! Hogyan magyaráznám meg anyámnak, hogy a doktor fia, az osztályos orvos most, harmincéves korában nőtt emberré?”

— Mi a más? — kérdi ellenségesen a mama. — Semmi nem más. Az, hogy betolakodik ide valaki, és el akarja vinni a te pénzedet, nem jelenti azt, hogy minden más. Amit mondtam, megmondtam. Különben pedig: mit akarsz te végül is? Mit agitálsz te engem? Csak nem azt akarod, hogy adjam oda neki?

Mert akkor inkább bevágom a tűzbe, egye a rosseb ott ezt a rohadt pénzt! Érted?

— Ne mondjon már ilyeneket, anyám. Beszéljük meg inkább nyugodtan . . .

— Hányszor mondjam, hogy nincs rajta mit beszélni? De ha akarsz, hát beszélj. Azt mondd meg kereken, hogy mit akarsz? Adjam oda neki, meg a kis . . . nem is tudom minek mondjam ezt a lányt? Hiszen hallod: nem is a menyasszonya, csak úgy van. Hát mernél te ilyenekre pénzt bízni? Majd jól befésüli ezt a szerencsétlen gyereket, aztán összeáll valaki mással, ezt kilöki a házból. Aztán mehetsz a törvényre, keresheted az igazadat! Ott senki el nem hiszi, hogy mi ennyit adtunk, az annyit adott, meg ez, meg az . . .

— Nyugodjon már meg egy kicsit, anyám. Az idegesség mondat most magával ennyi mindent . . .

— Ne köntörfalazz itt nekem. Mondd meg őszintén, mit akarsz? Oda-adjam-e nekik?

— Oda.

— Nem adom. Akkor se adom, ha te azt mondod. Nem én! Apád se helyeselné.

— Nem biztos.

— Biztos! De az is elég, hogy én nem akarom. Kapott eleget, hallgasson. Nyújtózkodjon addig, ameddig a takaró ér! Évek óta tervezzük apáddal ezt az egészet. Most nem elég, hogy ő már megint kér, még te is azt akarod, hogy odaadjam. Mert neki adsz igazat. Csak azt tudnám, miért? Jól mondja az a mocskos szájú Persze Panna, ezt az egyet jól mondja: mind bolond, aki tanítatja a gyereket. Mert elveszti örökre. Mert már úgy vagytok az emberrel, mint az ügyvéd. Te úgy is beszélsz, Ferenc. Ez meg, akár egy jampi vagy miafene. De egyiket se értem, meg azt se, mit miért mondotok? S hogy miként kell fölfogni. Tényleg jobb lett volna, ha ott tartalak benneteket körülöttem ganétagosónak, traktorosnak, bárminek. Nem kellene örökké rettegni, hogy na ugyan mi van velük, melyikkel történt valami . . . Mert ez is, hallottad: miért ne autókázna ő attól, hogy ivott? Nyugodtabban vezet, azt mondja a taknyos! Hát éppen ez hiányzik még nekem! Edes istenem, hova tetted az eszemet, amikor hagytad, hogy elengedjem őket? Iszik és vezeti az autót! Hát mit képzelsz te? Eddig is mindig végigböngésztem az újságban a baleseti híreket. A szívem verése megállt, ha megláttam egy B betűs nevet. Hát mit gondolsz, mi lesz énvelem ezután, hogy ezt is tudom? Különösen, ha majd gyereked is lesz, viszed a családot is. De csak még egyszer próbáld meg, minden szál hajad kitépem egyenként, te!

— Ünnepelesen megfogadom, anyám. Soha többet!

— Látod, most is csak bolondot csinál belőlem! És ezen akarsz te segíteni?

— Nem úgy van, ahogy gondolja, anyám. Ezt szeretném megmagyarázni. Engedje már! Én valóban úgy gondolom, hogy segíteni kell neki. Most nem számít, hogy kapott, nem kapott, kinek szánták, kinek nem. Az a fontos, hogy kinek van rá nagyon nagy szüksége. Mi megvagyunk. Elkölthetnénk, de sokat nem változtatna. Neki viszont mindent jelentene. Mindent. Mint a sivatagi vándornak, ha a kúttól háromméternyire fölbukik, s nem tud tovább menni. Odaér valaki, elviszi azon a három méteren. Megmenekült. Ha nem segítenek rajta: elpusztul, hiába gyalogolt tíz kilométert, ha azt a pár métert nem teszi meg, minden igyekezet kárba veszett. Lacinak éppígy mindent jelent most ez, és nem ennyi vagy annyi pénz . . .

— Mi az isten van teveled? Pap lettél? Úgy prédikálsz itt nekem, mint valami missziós. Hát ne prédikálj tovább, értem én jól, hogy mit magyarázol. Mondd meg akkor, hogy legyen hát!

— Megmondom én: visszavonom, amit délelőtt mondtam, tehát elfogadom a pénzt!

— És?

— Átvesszem ezzel a kezemmel, és emezzel odaadom Lacinak. Jó lesz így?

— Nem bánom. De csak kölcsönben!

— Jól van, legyen kölcsönben. Ha magánrendelőt nyit, meddig se tart visszafizetni neki. Akár egyben, akár apránként.

— Na, így beleegyezek. De azt megmondom, hogy rálesek: vagy a csekket mutatjátok meg, vagy ugyanígy előttem adja vissza. Ha nem engedné az isten, hogy megérjem, akkor majd Klári meg Évike ellenőrzik. Ezt megmondjuk nekik is.

— Na lám! Most derül ki, hogy anyám az igazi ügyvéd!

— Hej, dezentorok, látjátok, milyen az anya: mindenre rá lehet venni, mert mindegyik kölyke egyformán az övé. Mindegyiket egyformán szereti... Na, veszem akkor elő ezt a piszok pénzt, ha már annyi bajunk volt vele, szabaduljak már meg tőle...

Kicsatolja a táskát. Belenyúl, bele is néz.

— Te jóisten! — hebegi. — Az üveg!

— Milyen üveg?

— Szoktam tenni a vonatra egy üveg vizet. Ha megszomjaznék...

— És?

— És?

— Csak... csak az üveg van itt... Csak az üveg! Jaj, nekem, édes jó istenem, jajajaj...

Ennyit értenek, a többi artikulátlan üvöltés, makogó, szaggatott vonítás.

Átrohan Éva, Böbe, Zsolti.

— Mi van a mamával? Jaj, vizet gyorsan!

— Hozom máris!

— Mi történt?

— Idenézz! — Feri fölemeli a nyitott táskát. Félliteres üveg kottyán benne, majdnem tele vízzel. Csavaros szájú régi pálinkás üveg, de most parafadugó van benne. Hintázik az üveg. Más nincs a táskában.

— Az... — nyöszörgi a mama —, az a vizsla koma lehetett... A villamoson... Pedig én vigyáztam... A másik oldalam a villamos oldalánál... Az meg nyomott, ha kanyarodtunk... Drága jó istenem!

— Böbe! — szól Laci. — Itt a kulcs, hozd föl a kocsiból a kis ládát. Van benne nyugtató.

Zsolti megjön a vízzel, átadja az anyjának. Éva itatja, Laci a tarkóját nyomkodja, nyugtatja. Újra vízzel kínálja.

— Vagy szódát kérsz inkább, mama? — kérdi Zsolti.

— Jó ez, kisfiam, kis unokám...

Ezt már érezhető könnyebbséggel mondja. Érthetően, lágyan, a legszebb hangján. Utána aztán fölszakad belőle az ütemes zokogás, patakokban indulnak a könnyei.

— Nincs nagy baj — súgja a bátyjának Laci.

— Nincs nagy baj — ismétli meg hangosan Feri. — Nyugodjon meg, anyám. Elmegyünk a rendőrségre, tán el is fogják. Különösen, ha büntetett volt. Mert maga fölismeri... Nyugodjon meg, hiszen minden megvan, minden jó lesz. Mi vészett el? Csak a semmi papírok...

Visszaér Böbe, beáll ő is a körbe. Zsolti most bújik elő kis ládájából, befurakszik közéjük. Előrenyújtott kezében remeg a százfórtos:

— Ez megvan, nézzétek! Nézd, mama! Kinek adjam?

Senki nem szól. Keserűen mosolyognak. Mintha a mama zokogása is csön-desedne.

(Vége)